

Aspendos (Belkıs)

Antalya - Alanya karayolunun 44. km.sinden kuzeye dönen yolun 2. km.sinde yer alan Aspendos, sadece Anadolu'nun değil tüm Akdeniz dünyasının en iyi koruna gelmiş Roma Dönemi tiyatrosuna sahip olmasıyla ünlüdür. Şehir, bölgenin en büyük nehirlerinden Köprüçay (Antik Eurymedon) yakınlarındaki tepe düzlüğünde kurulmuştur. İ.Ö. 5. yy.da basılmış sikkelerinde adı Estvediyis olarak geçer. Anadolu kökenli bu ad, şehrin çok eski dönemlerde yerleşim gördüğünün kanıtıdır. Akdeniz ile ulaşımını ve gelişmesini yakınındaki nehre ve dolayısıyla çevresindeki bereketli topraklara borçlu olan Aspendos'ta bugün çoğunlukla tiyatro ve su yolları ziyaret edilir. Şehre ait diğer yapıların kalıntıları ise tiyatronun yaslandığı tepenin düzlüğünde yer alır ki, son yıllarda düzenlenen patika ile ulaşım sağlanabilmektedir.

Aspendos Tiyatrosu, gerek mimari özellikleri gerekse iyi koruna gelmişliği ile Roma Devri tiyatrolarının günümüzdeki en seçkin temsilcilerinden biridir. Tanrılara ve devrin imparatorlarına adanan yapı, Roma tiyatro mimarisinin ve yapım tekniğinin son çizgilerini sergiler. Her ne kadar oturma sıralarının (auditorium) alt bölümünün şehrin kurulduğu tepenin doğu yamacına yaslanması daha eski mimari gelenekleri yansıtsa da, üst bölümün kemerler üzerinde serbest yükselmesi, sahne binası ile auditorium arasındaki mimari uyum, yarım daire planlı auditorium yan girişler (parados) üstünün kapalı olması ve yan duvarların auditoriuma paralel konumda bulunması salt Roma tiyatro mimari özellikleridir. Altı üstlü iki bölümden oluşan oturma sıraları diazoma adlı yatay geçişle birbirinden ayrılır. Tüm auditorium altta 21, üstte 20 olmak üzere toplam 41 oturma sırasına sahiptir.

Yan ana girişlerin (parados) üzerinde, şehir seçkinlerinin oturduğu localar yer alır. Auditoriumun en üst sırası 58 sütun ve kemerden oluşan bir galeri ile çevrelenmiştir. Devrinin en görkemli yapılarından biri olan Aspendos Tiyatrosu 7–8 bin kişi alabilmekteydi. İmparator Marcus Aurelius devrinde (İ.S. 161–180) yazıtlardan Curtius Crispinus ve Curtius Auspicatus adlı şehrin zengini iki kardeş tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Üst galerilerdeki, girişteki ve sahne binasındaki onarım izlerinden Selçuklular devrinde de onarıldığı anlaşılan tiyatro günümüzde de kullanılabilir haldedir. Ulu Önder Atatürk'ün 1930 yılında ziyaret edip "onarılıp yeniden kullanılması" için direktifler verdiği Aspendos Tiyatrosu, Kültür ve Turizm Bakanlığımız organizatörlüğünde, kendi adıyla anılan "Opera ve Bale Festivali"ne her yılın yaz aylarında ev sahipliği yapmaktadır. Tiyatronun yanında şehrin ziyaret edilebilir

en önemli kalıntıları suyollarıdır. Aspendos suyolu sistemi antik suyollarının günümüze dek koruna gelmiş en iyi örneklerinden biridir. Genel görünümü yaklaşık 1 km. uzunluğundaki kuzey-güney konumlu kemerli köprünün her iki ucundaki su basınç kuleleri oluşturur. Kuleler, buldukları aks üzerinde kuzeyde 5, güneyde 50 derece sapma gösterirler.

Tiyatronun yaslandığı, yer yer sur duvarları ile çevrili tepenin üzerinde ise şehir merkezinin yapıları olan agora, bazilika, anıtsal çeşme, meclis binası ile Antalya Müzesi'nce yürütülen kazılarla gün ışığına çıkarılan anıtsal tak, cadde ve Hellenistik tapınak, görülmesi gerekli kalıntılardır. Böylesine ufak ölçekte bir kentin tüm Akdeniz dünyasının en geçerli parasını basmasını ve anıtsal yapılarla donanmasını, tabiidir ki ekonomisindeki rahatlığa borçludur. Şehir ekonomisini ayakta tutan en önemli ihraç ürünü yakınlarındaki, bugün kurutulmuş pamuk tarımında kullanılan Kapria Gölünden elde edilen tuzdur. Diğer ihraç ürünleri ile beraber ulaşım elverişli nehir vasıtasıyla diğer Akdeniz pazarlarına gönderilen tuz, şehrin en büyük kaynağıdır. Ayrıca bağcılık ve buna bağlı olarak şarapçılık, zeytin, zeytinyağı ile diğer tahıl ürünleri ve yaş meyve şehrin tarıma dayalı önemli ihraç ürünleriydi.

Tarihçiler Aspendos'ta yetiştirilen atların tüm Yakındoğu ve Akdeniz dünyasının en aranır atları olduğunu yazarlar. Ayrıca kilim ve benzeri tekstil ürünleri ile limon ağacından yapılmış çok özel mobilyaların başta Roma olmak üzere diğer Akdeniz merkezlerinin de en aranılır hediyelik eşyası oldukları kaydedilmektedir. Şehir tarihinin en renkli siması; çıplak ayak, uzun saç ve kirli giysileriyle şehirde dolaştığı ve Pythagoras felsefesinin temsilciliğini yaptığı söylenen Filozof Diodoros'tur. Aspendos, Bizans ve Selçuk dönemlerinde varlığını sürdüren şehirlerden biridir. Ünlü tiyatrodan Selçuklu dönemi onarım izlerini özellikle dış cephe ortasındaki anıtsal kapı eklentisinde ve cephesindeki koyu kırmızı zigzag desenli sıva kaplamada görmek mümkündür. Selçuklu sultanlarının konakladıkları, kervansaray olarak düzenlendiği düşünülen sahne binasının günümüze dek sağlam kalabilmesinin en önemli nedeninin de bu Selçuklu onarım ve korumacılığına bağlıdır.